

Установа адукацыі
"Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка"

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце
ўстановы адукацыі
"Беларускі дзяржаўны
педагогічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка"

У.У. Шлыкаў

2018 г.

Рэгістрацыйны № УД- 31-1-8/вуч.

БЕЛАРУСКАЯ ЛІНГВАКУЛЬТУРАЛОГІЯ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці:

1 – 02 03 01 Беларуская мова і літаратура.

2018 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту ОСВО 1-02 03 03, уведзенага ў дзеянне пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 30.08.2013 г. № 87.

СКЛАДАЛЬНІК:

Д.В. Дзятко, загадчык кафедры беларускага мовазнаўства ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

Н.У. Чайка, прафесар кафедры беларускага мовазнаўства ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, доктар філалагічных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Г.К. Чахоўскі, дацэнт кафедры сучаснай беларускай мовы БДУ, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

І.Л. Бурак, дацэнт кафедры беларускай і рускай мовы ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАЦА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай беларускага мовазнаўства ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”
(пракакол № 8 ад 23.03.2018 г.)

Загадчык кафедры

 Д.В. Дзятко

Саветам філалагічнага факультэта ўстановы вышэйшай адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”
(пракакол № 9 ад 23.04.2018 г.)

Старшыня савета

 В.Д. Старычонок

Ацэненыя вучэбнай праграмы і суправаджальных матэрыялаў лічбавым саправажаннем Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае.

Метадыст вучэбна-метадычнага аддзела БДПУ

 С.А.Старадуб

Адказны за рэдакцыю: Д.В. Дзятко, Н.У. Чайка

Адказны за выпуск: Д.В. Дзятко, Н.У. Чайка

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

“Беларуская лінгвакультуралогія” – вучэбная дысцыпліна, якая даследуе і гістарычныя, і сучасныя моўныя факты як феномен культуры народа і знаёміць студэнтаў з праявамі ўзаемадзеяння мовы і культуры. Веды па лінгвакультуралогіі неабходныя для выяўлення механізмаў ўзаемадзеяння двух фундаментальных феноменаў – мовы і культуры, а таксама для разумення праблемы, як культура ўдзельнічае ва ўтварэнні моўных канцэптаў, якую ролю адыгрывае лінгвістыка ў вывучэнні гісторыі культуры. Праз знаёмства з лінгвакультуралогіяй удасканальваюцца метады даследавання, дасягаецца большая эфектыўнасць яе практычных вынікаў.

Вучэбная праграма “Беларуская лінгвакультуралогія” дапаможа студэнтам сістэматызаваць набытыя веды пры вывучэнні лінгвістычных і культуралагічных дысцыплін, удасканаліць навыкі аналізу моўных з’яў і фактаў праз прызму культуры.

Мэта вучэбнай дысцыпліны “Беларуская лінгвакультуралогія”:

– абагульніць і сістэматызаваць веды навучэнцаў па тэарэтычных пытаннях мовы і культуралогіі;

– развіць і ўдасканаліць філалагічнае мысленне і культурна-моўную кампетэнцыю студэнта, навыкі крытычнага аналізу моўных фактаў і асноўных канцэптаў культуры;

– сфарміраваць навыкі практычнага ўкаранення атрыманых студэнтамі ведаў у іх будучай прафесійнай дзейнасці і іншых сферах сацыяльнай актыўнасці;

– выхаваць любоў і павагу да роднага слова, духоўнай і інтэлектуальнай спадчыны беларускага народа, пачуццё нацыянальнай самапавагі і самаідэнтыфікацыі.

Задачы вучэбнай дысцыпліны “Беларуская лінгвакультуралогія”:

– пашырыць і паглыбіць тэарэтычныя веды студэнтаў пра спосабы, з дапамогай якіх мова ўвасабляе, захоўвае і транслітэруе культуру ў сваіх адзінках;

– пазнаёміць з найважнейшымі накірункамі і школамі ў лінгвакультуралогіі;

– удасканаліць навыкі аналізу моўна-культуралагічных фактаў;

– навучыць будучых настаўнікаў беларускай, польскай і літоўскай моў выяўляць канцэпты і дыскурсы культуры, культурную семантыку канкрэтных моўных знакаў;

– садзейнічаць падрыхтоўцы высокаадукаваных, творчых і крытычна думачых спецыялістаў, здольных практычна выкарыстоўваць набытыя веды пры вывучэнні спецыяльных мовазнаўчых дысцыплін.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская лінгвакультуралогія” павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў *акадэмічных, сацыяльна-асобасных і прафесійных кампетэнцый.*

Патрабаванні да акадэмічных кампетэнцый.

Студэнт павінен:

АК-5. Быць здольным ствараць новыя ідэі (валодаць крэатыўнасцю).

АК-8. Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі.

АК-9. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця.

Патрабаванні да сацыяльна-асобасных кампетэнцый.

Студэнт павінен:

СЛК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

СЛК-4. Валодаць навыкамі зберажэння здароўя.

Патрабаванні да прафесійных кампетэнцый.

Студэнт павінен:

ПК-1. Кіраваць вучэбна-пазнавальнай і вучэбна-даследчыцкай дзейнасцю навучэнцаў.

ПК-2. Выкарыстоўваць аптымальныя метады, формы і сродкі навучання.

ПК-3. Арганізоўваць і праводзіць вучэбныя заняткі разнастайных відаў і форм.

ПК-4. Арганізоўваць самастойную працу навучэнцаў.

ПК-11. Развіваць вучэбныя магчымасці і здольнасці навучэнцаў на аснове сістэмнай педагагічнай дыягностыкі.

ПК-12. Развіваць навыкі самастойнай працы навучэнцаў з вучэбнай, даведачнай, навуковай літаратурай і інш. крыніцамі інфармацыі.

ПК-13. Арганізоўваць і праводзіць карэкцыйна-педагагічную дзейнасць з навучэнцамі.

ПК-14. Папярэджваць і пераадольваць непаспяховасць навучэнцаў.

ПК-15. Фармуляваць адукацыйныя і выхавачыя мэты.

ПК-16. Ацэньваць вучэбныя дасягненні навучэнцаў, а таксама ўзроўні іх выхаванасці і развіцця.

ПК-17. Ажыццяўляць прафесійную самаадукацыю і самавыхаванне з мэтай удасканалення прафесійнай дзейнасці.

ПК-18. Арганізоўваць цэласны адукацыйны працэс з улікам сучасных адукацыйных тэхналогій і педагагічных інавацый.

ПК-19. Аналізаваць і ацэньваць педагагічныя з’явы і падзеі мінулага ў святле сучасных навуковых ведаў.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Беларуская лінгвакультуралогія” студэнт павінен **ведаць**:

– асноўныя тэарэтычныя паняцці лінгвакультуралогіі;

– гісторыю ўзнікнення гэтай навукі і яе разнастайныя накірункі і школы;

– галоўныя навуковыя праблемы лінгвакультуралогіі і перспектыўныя шляхі яе развіцця;

— навуковую і даведачную літаратуру па дадзенай галіне мовазнаўчай навукі.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Беларуская

лінгвакультуралогія” студэнт павінен **умець**:

– праводзіць самастойныя лінгвістычныя назіранні, рабіць абагульненні і вывады;

– заўважаць агульнае і адметнае ў культурнай семантыцы пэўнай мовы;

– карыстацца разнастайнымі слоўнікамі, вучэбнымі дапаможнікамі і даведачнай літаратурай;

– выкарыстоўваць атрыманыя веды на практыцы.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Беларуская лінгвакультуралогія” студэнт павінен **валодаць**:

– асноўнымі метадамі і прыёмамі лінгвакультуралагічнага аналізу;

– навыкамі адбору, аналізу і сістэматызацыі моўна-культуралагічных фактаў.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў шэрагу іншых дысцыплін.

У сістэме лінгвістычных дысцыплін “Беларуская лінгвакультуралогія” на філалагічных факультэтах са спецыяльнасцю “беларуская мова” займае важнае месца. Вучэбны курс працягвае цыкл лінгвістычных дысцыплін і мае цесную сувязь з курсамі “Сучасная беларуская літаратурная мова”, “Беларуская анамастыка”, “Беларуская дыялекталогія”, “Гісторыя беларускай літаратурнай мовы”.

Сувязь вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі.

Вучэбная дысцыпліна “Беларуская лінгвакультуралогія” звязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як “Сучасная беларуская літаратурная мова”, “Беларуская анамастыка”, “Беларуская дыялекталогія”, “Гісторыя беларускай літаратурнай мовы”, “Уводзіны ў мовазнаўства”, а таксама са школьным курсам беларускай мовы. Лекцыйныя і практычныя заняткі накіраваны на выяўленне лінгвістычных і культуралагічных аспектаў беларускай мовы, што з’яўляецца надзвычай важным ва ўмовах білінгвізму.

У адпаведнасць з вучэбным планам установы вышэйшай адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская лексікаграфія” запланавана 80 гадзін, з іх 40 гадзін – аўдыторныя заняткі.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая і завочная.

Размеркаванне гадзін на дзённым аддзяленні:

на 1 курсе: 2 семестр:

Усяго: 80 гадзін, аўдыторных – 40 гадзін.

Лекцыі – 20 гадзін (з іх 2 гадзіны КСР).

Практычныя заняткі – 20 гадзін (з іх 2 гадзіны КСР).

Самастойная праца – 40 гадзін. Вылучыць на: тэму 2.1 – 2 г., тэму 2.2 – 2 г., тэму 3.1 – 2 г., тэму 3.2 – 4 г., тэму 3.2 – 4 г., тэму 4.1. – 2 г., тэму 4.2. – 4 г., тэму 4.3 – 4 г., тэму 4.4 – 2 г., тэму 4.5 – 2 г., тэму 5.1 – 2 г., тэму 5. 2 – 2 г., тэму 6.1.– 10 г., 6.2 – 2 г.

Форма атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне (2 семестр) – **залік**.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. Уводзіны

Лінгвакультуралогія як новая галіна лінгвістыкі. Прадмет, мэта і задачы курса. Значэнне курса, яго сувязь з іншымі навуковымі дысцыплінамі. Змест паняцця "*лінгвакультуралогія*". Метадалогія, метады і крыніцы вывучэння лінгвакультуралогіі. Агляд навуковых прац і дапаможнікаў па лінгвакультуралогіі. Накірункі сучаснай лінгвакультуралогіі.

2. Гісторыя і тэарэтычныя асновы лінгвакультуралогіі

2.1. З гісторыі ўзнікнення навукі. Гістарычныя перадумовы развіцця лінгвакультуралогіі. Распрацоўка праблемы “мова і культура” на пачатку XIX стагоддзя (браты Грым) і яе далейшае развіццё ў Расіі ў працах Ф.І. Буслаева, А.М. Афанасьева, У.І. Даля, А.А. Патабні і інш. Ідэі В.Гумбальта. Школа эстэтычнага ідэалізму К.Фослера. Аўстрыйская школа “Словы і рэчы”. Гіпотэзы Э. Сэпіра, Б. Уорфа і Ф. Боаса. Афармленне лінгвакультуралогіі як самастойнай галіны даследаванняў.

Лінгвакультуралагічныя ідэі ў працах лінгвістаў XX стагоддзя (А. Брукнер, Э. Бэнвеніст, К. Лэві-Строс, Г.А. Вінакур, А.С. Герд, П.Г. Багатыроў, В.У. Іваноў, У.М. Тапароў, М.І. Талстой, Ю.С. Сцяпанаў, М.М. Макоўскі, В.М. Тэлія і інш.) Лінгвакультуралагічныя накірункі даследаванняў беларускіх навукоўцаў. Далейшая дынаміка развіцця навукі.

2.2. Базавыя тэарэтычныя паняцці лінгвакультуралогіі. Культурны фонд, культурная традыцыя і культурная прастора. Культурныя семы. Культурныя канцэпты. Лінгвакультурная парадыгма. Менталітэт і ментальнасць. Лінгвакультурэма. Культурная канатацыя.

3. Мова і культура: аспекты ўзаемадзеяння

3.1. Узаемасувязь мовы і культуры. Сувязь мовы і культуры ў камунікатыўных працэсах, у антагенэзе і ў філагенэзе. Асноўныя падыходы ў распрацоўцы праблемы ўзаемасувязі мовы і культуры (філасафскі і мовазнаўчы).

3.2. Моўная і канцэптуальная карціны свету, іх адрозненне. Паняцце карціны свету, яе адрозненне ад светаўспрымання і яе адлюстраванне з дапамогай розных параметраў. Этнічная ментальнасць, карціна свету і мова. Моўная карціна свету і канцэптуальная карціна свету, іх адрозненне.

4. Моўныя з’явы як аб’ект лінгвакультуралогіі

4.1. Апісанне мовы рэгіёна з пазіцый лінгвакультуралогіі. Мова ў структуры нацыянальнай самасвядомасці. Этнічныя аспекты моўнай палітыкі. Нацыянальная мова і яе разнавіднасці (літаратурнае мова і дыялектная). Прастамоўе і жаргон як “трэцяя культура”. Арга – прафесійная субкультура. Пачуццё роднай мовы і нацыянальная самасвядомасць. Феномен адносін да роднай мовы ў шматмоўным соцыуме.

4.2. Лінгвакультуралагічны аспект беларускай фразеалогіі і параўнанняў. Фразеалогія як фрагмент моўнай карціны свету. Фразеалагічныя

адзінкі як носьбіты культурна-нацыянальнай інфармацыі. Нацыянальна-культурная спецыфіка беларускіх параўнанняў. Устойлівыя параўнанні. Паэтычныя параўнанні. Параўнанні-метафары.

4.3. Сімвалы, архетыпы беларускай культурнай прасторы. Праблема сімвала ў мовазнаўчай навуцы. Сімвал як стэрэатыпная з’ява культуры і як своеасаблівая моўная адзінка. Уласцівасці сімвала: вобразнасць, полісемія, сінанімія, матываванасць і функцыянальнасць. Архетып як устойлівы вобраз. Сувязь архетыпа з міфалогіяй. Асноўныя рысы архетыпаў.

4.4. Эталоны і стэрэатыпы беларускай культурнай прасторы. Паняцце эталона ў лінгвакультуралогіі. Стэрэатып як з’ява культурнай прасторы. Адрозненне стэрэатыпа ад эталона. Аўтастэрэатыпы і гетэрастэрэатыпы. Стэрэатыпы-вобразы і стэрэатыпы-сітуацыі. Роля стэрэатыпаў у культуры, іх функцыі.

4.5. Паралінгвістыка ў аспекце лінгвакультуралогіі. Паняцце аб паралінгвістыцы. Жэсты як носьбіты культурнай інфармацыі. Прагматызм жэставай культуры.

5. Роля мовы ў фарміраванні нацыянальнага характару

5.1. Чалавек – носьбіт нацыянальнай ідэнтычнасці і мовы. Праблема нацыянальнага характару. Роля лексікі і граматыкі ў фарміраванні нацыянальнага характару.

5.2. Моўная асоба, узроўні валодання мовай і маўленчыя паводзіны. Паняцце моўнай асобы. Мадэль моўнай асобы і яе структурныя ўзроўні. Кампаненты моўнай асобы. Валоданне мовай: лінгвістычны і сацыякультурны аспекты. Узроўні валодання мовай. Нацыянальна-культурная спецыфіка маўленчых паводзін і маўленчага этыкету.

5.3. Нацыянальна-культурная спецыфіка значэння слова. Безэвалентная лексіка. Узнікненне лексіка-семантычных лакун. Інтэрнацыянальная лексіка.

6. Слоўнікі беларускай мовы

6.1. Фразеалагічныя слоўнікі. Парэміялагічныя слоўнікі. Анамастычныя слоўнікі. Беларускія антрапанімічныя слоўнікі. Беларускія тапанімічныя слоўнікі. Дыялектныя слоўнікі. Частотныя слоўнікі. Дыялектныя слоўнікі. Частотныя слоўнікі. Тэрміналагічныя слоўнікі. Адваротныя слоўнікі. Граматычныя слоўнікі. Словаўтваральныя слоўнікі. Марфемныя слоўнікі. Арфаграфічныя слоўнікі. Комплексныя слоўнікі.

6.2. Электронныя слоўнікі. “Belazar” (<http://www.belazar.belinter.net/>), “Англійска-беларуска-польска-руська-украінскі тлумачальны слоўнік” (<http://www.vesna.sammit.kiev.ua>), “Слоўнік беларускай мовы” (<http://www.hipermart.net>), “Эсперанта-беларускі, беларуска-эсперанта слоўнік” (<http://www.esperanto.pisem.net>), “ArfaBel: Беларускі арфаграфічны слоўнік” (<http://www.arfabel.f2s.com>), “LanguageGuide” (<http://www.bas-net.by/belarus/language/body.html>) і інш.

**Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны
(дзённая форма атрымання вышэйшай адукацыі)**

№ раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Самастойная праца	Літаратура	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі				
	БЕЛАРУСКАЯ ЛІНГВАКУЛЬТУРАЛОГІЯ (80 г.)	18	18	4	40		
1	Уводзіны.	2					
1.1.	Лінгвакультуралогія як новая галіна лінгвістыкі. Прадмет, мэта і задачы курса. Значэнне курса, яго сувязь з іншымі навуковымі дысцыплінамі. Змест паняцця "лінгвакультуралогія".	2				3, 7, 16	Вуснае апытванне, падрыхтоўка рэфератаў.
2.	З гісторыі ўзнікнення навукі.	4	4		6		
2.1.	Гістарычныя перадумовы развіцця лінгвакультуралогіі. Распрацоўка праблемы “мова і культура” на пачатку XIX стагоддзя (браты Грым) і яе далейшае развіццё ў Расіі ў працах Ф.І. Буслаева, А.М. Афанасьева, У.І. Даля, А.А. Патабні і інш. Ідэі В.Гумбольта. Школа эстэтычнага ідэалізму К.Фослера. Аўстрыйская школа “Словы і рэчы”. Гіпотэзы Э. Сэпіра, Б. Уорфа і Ф. Боаса. Афармленне лінгвакультуралогіі як самастойнай галіны даследаванняў.	2	2		2	3, 7, 16	Вуснае апытванне, падрыхтоўка рэфератаў.
2.2.	Базавыя тэарэтычныя паняцці лінгвакультуралогіі. Культурны фонд, культурная традыцыя і культурная прастора. Культурныя семы. Культурныя канцэпты. Лінгвакультурная парадыгма. Менталітэт і ментальнасць. Лінгвакультурэма. Культурная канатацыя.	2	2		2	3, 7, 16	Вуснае апытванне, падрыхтоўка рэфератаў.
3.	Мова і культура: аспекты ўзаемадзеяння	4	4		6		

3.1.	Узаемасувязь мовы і культуры. Сувязь мовы і культуры ў камунікатыўных працэсах, у антагенэзе і ў філагенэзе. Асноўныя падыходы ў распрацоўцы праблемы ўзаемасувязі мовы і культуры (філасафскі і мовазнаўчы).	2	2		2	3, 7, 16	Вуснае апытванне, падрыхтоўка рэфератаў.
3.2.	Моўная і канцэптуальная карціны свету, іх адрозненне. Паняцце карціны свету, яе адрозненне ад светаўспрымання і яе адлюстраванне з дапамогай розных параметраў. Этнічная ментальнасць, карціна свету і мова. Моўная карціна свету і канцэптуальная карціна свету, іх адрозненне.	2	2		4	3, 7, 16	Вуснае апытванне, падрыхтоўка рэфератаў.
4.	Моўныя з'явы як аспект лінгвакультуралогіі	6	6		14		
4.1.	Апісанне мовы рэгіёна з пазіцый лінгвакультуралогіі. Мова ў структуры нацыянальнай самасвядомасці. Этнічныя аспекты моўнай даптыкі. Нацыянальная мова і яе разнавіднасці (літаратурная мова і дыялектная). Прастамоўе і жаргон як “трэцяя культура”. Арга - прафесійная субкультура. Пачуццё роднай мовы і нацыянальная самасвядомасць. Феномен адносін да роднай мовы ў шматмоўным соцыуме.	2	2		2	3, 7, 16	Вуснае апытванне, падрыхтоўка рэфератаў.
4.2.	Лінгвакультуралагічны аспект беларускай фразеалогіі і параўнанняў. Фразеалогія як фрагмент моўнай карціны свету. Фразеалагічныя адзінкі як носьбіты культурна-нацыянальнай інфармацыі. Нацыянальна-культурная спецыфіка беларускіх параўнанняў. Устойлівыя параўнанні. Паэтычныя параўнанні. Параўнанні-метафары.		2		4	3, 7, 16	Вуснае апытванне, падрыхтоўка рэфератаў.
4.3.	Сімвалы, архетыпы беларускай культурнай прасторы. Праблема сімвала ў мовазнаўчай навуцы. Сімвал як стэрэатыпная з'ява культуры і як своеасаблівая моўная адзінка. Уласцівасці сімвала: вобразнасць, полісемія, сінанімія, матываванасць і функцыянальнасць. Архетып як устойлівы вобраз. Сувязь архетыпа з міфалогіяй. Асноўныя рысы архетыпаў.	2			4	3, 7, 16	Вуснае апытванне, падрыхтоўка рэфератаў.
4.4.	Эталоны і стэрэатыпы беларускай культурнай прасторы. Паняцце эталона ў лінгвакультуралогіі. Стэрэатып як з'ява культурнай прасторы. Адрозненне стэрэатыпа ад эталона. Аўтастэрэатыпы і гетэрастэрэатыпы. Стэрэатыпы-вобразы і стэрэатыпы-сітуацыі. Роля стэрэатыпаў у		2		2	3, 7, 16	Вуснае апытванне, падрыхтоўка рэфератаў.

6.2.	Электронныя слоўнікі. “Belazar” (http://www.belazar.belinter.net/), “Англійска-беларуска-польска-руска-украінскі тлумачальны слоўнік” (http://www.vesna.sammit.kiev.ua), “Слоўнік беларускай мовы” (http://www.hipermart.net), “Эсперанта-беларускі, беларуска-эсперанта слоўнік” (http://www.esperanto.pisem.net), “ArfaBel: Беларускі арфаграфічны слоўнік” (http://www.arfabel.f2s.com), “LanguageGuide” (http://www.bas-net.by/belarus/language/body.html) і інш.			2	2	3, 7, 16	Праверка канспектаў
	Усяго	18	18	4	40		

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Асноўная літаратура

1. Аляхновіч М.М., Леванцэвіч Л.В. Лінгвакультуралогія: даведнік для студ.філ.фак. – Брэст, 2007. – 71 с.
2. Воробьёв В.В. Лінгвокультуралогія: Тэорыя і метады. – М., 1997. – 168 с.
3. Киселёва М.С. Лінгвокультуралогія. – М., 2005. – 235 с.
4. Маслова В.А. Лінгвокультуралогія: Учеб.посobie. – М., 2010. – 201 с.
5. Толстой Н.И. Язык и народная культура. Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике. – М., 1995. – 510 с.
6. Хроленко А.Т. Основы лингвокультурологии: Учеб.посobie. – М., 2004. – 181 с.
7. Шейгал Е.И., Буряковская В.А. Лінгвокультуралогія: Языковая рэпрэзентацыя этноса. – Волгоград, 2002. – С. 56 – 63.

Дадатковая літаратура

8. Аксамітаў А.С. Беларуская фразеалогія ў граматычным, семантычным і функцыянальным аспектах // Слова беларускае. З гісторыі лексікалогіі і лексікаграфіі. – Мн., 1994. – С. 142 – 156.
9. Богин Г.И. Модель языковой личности в её отношении к разновидностям текстов. – Л., 1984. – 31 с.
10. Добровольский Д.О. Национально-культурная специфика во фразеологии // Вопросы языкознания. – 1997. – № 6. – С. 37 – 48.
11. Казакова І.В. Этнічныя традыцыі ў духоўнай культуры беларусаў. – Мн., 1995. – 149 с.
12. Керлот Х.С. Словарь символов. – М., 1994. – 204 с.
13. Коваль В.И. Фразеология народной духовной культуры в деривационно-семантическом аспекте: Автореф. дис...д-ра филол.наук. – Минск, 1999. – 37 с.
14. Коваль В.И. Слово поведает нам. Отражение мифологических представлений в лексике русского и белорусского языков. – Гомель, 1995. – 70 с.
15. Конан У.М. Архетыпы нашай культуры // Адукацыя і выхаванне. – 1996. № 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
16. Пименова М.В. Ментальность: Лингвистический аспект. – Кемерово, 1996. – 84 с.
17. Подюков И.А. Народная фразеология в зеркале народной культуры: Учеб.посobie. – Пермь, 1991. – 124 с.
18. Славянские древности: Этнолингвистический словарь. – М., 1995.
19. Славянская мифология: Энциклопедический словарь. – М., 1995. – 509 с.
20. Фацеева С.І. Традыцыйная народная сімволіка ў беларускай вясельнай паэзіі (семантыка-стылістычны аспект) Аўтарэф. дыс...кан-та філал.наук. – Мінск, 2000. – 12 с.

**ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫКАНАННЯ
САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ**

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

№ п/п	Назва тэмы, раздзела	К-сць гадзін	Заданне	Форма выканання
2.1.	Распрацоўка праблемы “мова і культура” на пачатку XIX стагоддзя (браты Грым) і яе далейшае развіццё ў Расіі ў працах Ф.І. Буслаева, А.М. Афанасьева, У.І. Даля, А.А. Патабні і інш. Ідэі В.Гумбальта. Школа эстэтычнага ідэалізму К.Фослера. Аўстрыйская школа “Словы і рэчы”. Гіпотэзы Э. Сэпіра, Б. Уорфа і Ф. Боаса. Афармленне лінгвакультуралогіі як самастойнай галіны даследаванняў	2	Напісанне рэферата па тэме (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Пісьмовая
2.2.	Культурныя канцэпты. Лінгвакультурная парадыгма. Менталітэт і ментальнасць. Лінгвакультурэма. Культурная канатацыя	2	Выкананне практыкавання або рэферат (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Пісьмовая
3.1.	Асноўныя падыходы ў распрацоўцы праблемы ўзаемасувязі мовы і культуры (філасафскі і мовазнаўчы)	2	Падрыхтаваць даклад (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Вусная
3.2.	Этнічная ментальнасць, карціна свету і мова. Моўная карціна свету і канцэптуальная карціна свету, іх адрозненне	4	Падрыхтаваць канспект (рэпазіторый)	Пісьмовая
4.1.	Прастамоўе і жаргон як “трэцяя культура”. Арга – прафесійная субкультура. Пачуццё роднай мовы і нацыянальная самасядомасць. Феномен адносін да роднай мовы ў шматмоўным асяродку	2	Складзі канспект (рэпазіторый)	Пісьмовая
4.2.	Нацыянальна-культурная спецыфіка беларускіх параўнанняў. Устойлівыя параўнанні. Паэтычныя параўнанні. Параўнанні-метафары	4	Падрыхтаваць прэзентацыю (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Вусная
4.3.	Архетып як устойлівы вобраз. Сувязь архетыпа з міфалогіяй. Асноўныя рысы архетыпаў	4	Напісанне рэферата па тэме (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Пісьмовая
4.4.	Стэрэатыпы-вобразы і стэрэатыпы-сітуацыі. Роля стэрэатыпаў у культуры, іх функцыі.	2	Выкананне практыкавання або рэферат (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Пісьмовая

4.5.	Паняцце аб паралінгвістыцы. Жэсты як носьбіты культурнай інфармацыі. Прагматызм жэставай культуры	2	Напісанне рэферата па тэме (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Пісьмовая
5.1.	Роля лексікі і граматыкі ў фарміраванні нацыянальнага характару	2	Напісанне рэферата па тэме (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Пісьмовая
5.2.	Мадэль моўнай асобы і яе структурныя ўзроўні. Валоданне мовай: лінгвістычны і сацыякультурны аспекты. Узроўні валодання мовай	2	Выкананне практыкавання або рэферат (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Пісьмовая
6.1.	Парэміялагічныя слоўнікі	2	Напісанне рэферата па тэме (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Пісьмовая
	Беларускія антрапанімічныя слоўнікі	2	Выкананне практыкавання або рэферат (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Пісьмовая
	Беларускія тапанімічныя слоўнікі	2	Падрыхтаваць прэзентацыю (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Вусная
	Частотныя слоўнікі	2	Напісанне рэферата па тэме (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Пісьмовая
	Комплексныя слоўнікі	2	Падрыхтаваць прэзентацыю (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Вусная

6.2.	<p>Электронныя слоўнікі. “Belazar” (http://www.belazar.belinter.net/), “Англійска-беларуска-польска-руска-украінскі тлумачальны слоўнік” (http://www.vesna.sammit.kiev.ua), “Слоўнік беларускай мовы” (http://www.hipermart.net), “Эсперанта-беларускі, беларуска-эсперанта слоўнік” (http://www.esperanto.pisem.net), “ArfaBel: Беларускі арфаграфічны слоўнік” (http://www.arfabel.f2s.com), “LanguageGuide” (http://www.bas-net.by/belarus/language/body.html) і інш.</p>	2	Выкананне практыкавання або рэферат (рэсурсна-інфармацыйны цэнтр)	Письмовая
------	---	---	---	-----------

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫКАНАННІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Для павышэння якасці прафесійнай падрыхтоўкі будучых настаўнікаў-філолагаў мэтазгодна на працягу ўсяго тэрміну навучання ў ВНУ прыцягваць кожнага студэнта да сістэматычнай самастойнай работы. Змест і формы самастойнай работы студэнтаў распрацоўваюцца супрацоўнікамі кафедры ў адпаведнасці з мэтамі і задачамі адукацыйнага стандарту.

Матэрыял, рэкамендаваны для самастойнага вывучэння, студэнты павінны атрымліваць ад выкладчыка з першых тыдняў семестра. Матэрыял для самастойнай працы, распрацаваны выкладчыкамі кафедры, можа ўключаць комплексы індывідуальных заданняў па пэўных тэмах, сістэму індывідуальных дамашніх кантрольных работ па тэмах і раздзелах дысцыпліны.

Эфектыўнасць самастойнай працы студэнтаў залежыць ад многіх фактараў. Тут і аптымальны выбраная форма працы, і дакладныя, канкрэтныя ўказанні і рэкамендацыі выкладчыка з наступнай аб'ектыўнай ацэнкай яе вынікаў і, самае важнае, сістэматычнасць і паслядоўнасць у правядзенні такой працы.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУ

МЕТАДЫЧНЫЯ РЕКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫКАНАННІ КІРУЕМАЙ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Адной з галоўных задач, якія стаяць перад вышэйшай школай, з'яўляецца павышэнне якасці падрыхтоўкі будучых спецыялістаў. Будучы выпускнік павінен не толькі атрымліваць веды па прадметах, якія прадугледжаны вучэбнымі праграмамі, авалодаць уменнямі і навыкамі выкарыстання гэтых ведаў, метадамі даследчай работы, але і ўмець самастойна набыць новыя навуковыя звесткі.

Сістэматычна арганізаваная самастойная работа студэнтаў з'яўляецца асноўным сродкам падрыхтоўкі да самастойнай дзейнасці, а змест, метады, формы выступаюць у ролі фактараў, якія ўплываюць на даную падрыхтоўку.

Арганізацыя кіруемай самастойнай работы студэнтаў накіравана на вырашэнне наступных задач:

- паўтарэнне, замацаванне і абагульненне раней атрыманых ведаў;
- удасканаленне прадметных навыкаў, фарміраванне даследчых уменняў і навыкаў;
- актывізацыя вучэбнай і навукова-даследчай дзейнасці студэнтаў;
- фарміраванне гатоўнасці студэнтаў да самаадукацыі.

Крыніцай інфармацыі пры выкананні студэнтамі кіруемай самастойнай работы могуць выступаць: канспект, друкаваныя матэрыялы; падручнікі і слоўнікі; матэрыялы на электронных носіях.

План кіруемай самастойнай работы прадугледжвае: форму работы, змест (аб'ём) работы, тэрмін выканання, віды кантролю.

У залежнасці ад **месца і часу правядзення** КСР, характару кіраўніцтва ёю з боку выкладчыка і спосабу кантролю за яе вынікамі падзяляецца на наступныя віды:

- самастойную працу падчас асноўных аўдыторных заняткаў (лекцый, семінараў);
- самастойную працу пад кантролем выкладчыка ў форме планавых кансультацый, творчых кантактаў, залікаў і экзаменаў;
- пазааўдыторную самастойную працу пры выкананні студэнтам дамашніх заданняў навучальнага і творчага характару.

Самастойнасць пералічаных вышэй відаў прац досыць умоўная, і ў рэальным адукацыйным працэсе гэтыя віды перасякаюцца адзін з адным.

Самастойная праца студэнтаў дзённай формы атрымання адукацыі дастаткова разнастайная, яна **можа прадугледжваць:**

- выкананне самастойных прац;
- выкананне кантрольных прац, складанне схем, табліц;
- працу з даведачнай, метадычнай і навуковай літаратурай па мовазнаўстве;
- абарону выкананых прац;
- падрыхтоўку да дыскусій, канферэнцый;

– падрыхтоўку да тэсціравання і інш.

Асноўныя **віды заданняў** для кіруемай самастойнай працы:

– вывучэнне навуковых і вучэбных тэкстаў (падручнікі, першакрыніцы, дадатковая літаратура);

– складанне плану тэксту;

– графічнае адлюстраванне структуры тэксту;

– канспектаванне тэксту;

– выпіскі з тэксту;

– праца са слоўнікамі, даведнікамі; азнаямленне з нарматыўнымі дакументамі;

– вучэбна-даследчыцкая дзейнасць;

– выкарыстанне аўдыа- і відэазапісаў.

Для **замацавання і сістэматызацыі ведаў**, набытых студэнтамі самастойна, выкарыстоўваюцца наступныя віды дзейнасці:

– праца з канспектам лекцыі (апрацоўка тэксту), піўторная работа над вучэбным матэрыялам (з падручнікаў, першакрыніц, дадатковай літаратуры і інш.);

– складанне планаў і тэзісаў адказаў;

– складанне табліц для сістэматызацыі навучальнага матэрыялу;

– вывучэнне нарматыўных матэрыялаў;

– адказы на кантрольныя пытанні;

– падрыхтоўка паведамленняў да выступлення на семінары, канферэнцыі;

– падрыхтоўка рэфератаў, дакладаў;

– складанне бібліяграфіі і інш.;

Для **фарміравання ўменняў** выкарыстоўваюцца наступныя віды дзейнасці:

– выкананне практыкаванняў па ўзоры;

– рашэнне варыянтных заданняў і практыкаванняў;

– выкананне схем, табліц і пад.;

– рэфлексійны аналіз прафесійных ўменняў з выкарыстаннем аўдыё- і відэатэхнікі і інш.

Віды заданняў для кіруемай самастойнай працы, іх змест і характар могуць мець варыятыўны і дыферэнцыяваны характар, улічваюць спецыфіку матэрыялу, які выносіцца на самастойнае вывучэнне.

Сярод **канкрэтных відаў** самастойнай работы рэкамендуецца выкарыстоўваць наступныя:

а) самастойная работа па ўзоры (перанос вядомага спосабу ў аналагічную сітуацыю). Пазнаваўчая дзейнасць студэнтаў пры выкананні гэтых заданняў выяўляецца ў асэнсаванні, запамінанні і ўзнаўленні вучэбнага матэрыялу і прымяненні яго па ўзоры. Яе асноўная мэта – замацаванне ведаў, фарміраванне ўменняў і навыкаў.

б) рэканструктыўна-варыятыўная самастойная работа (перанос вядомага спосаба з некаторай мадыфікацыяй у незнаёмую сітуацыю). На гэтым узроўні

студэнт прымяняе вядомы спосаб, адаптуючы яго да новай сітуацыі.

в) з'яўляецца самастойная работа (перанос вядомых спосабаў у нестандартную сітуацыю). Пры гэтым студэнт самастойна выбірае, якія рысы ён можа вылучыць, у якой паслядоўнасці іх падаць і на якія акцэнтаваць асаблівую ўвагу. Дзякуючы гэтаму, самастойная работа набывае даследчы характар.

Для правядзення **кантролю** самастойнай працы студэнтаў выкарыстоўваюцца:

- праверка індывідуальных заданняў;
- семінарскія заняткі;
- калёквіумы;
- канферэнцыі;
- залікі па тэмах, па раздзелах;
- тэсціраванне;
- кантрольныя работы;
- вусны і пісьмовы экзамены.

Для кантролю эфектыўнасці арганізацыі самастойнай працы студэнтаў можна праводзіць анкетаванне, падчас якога ўжываюць карыснасць тых ці іншых відаў і арганізацыйных формаў самастойных прац, правільнасць і своечасовасць іх уключэння ў навучальны працэс, дастатковасць метадычнага забеспячэння, адпаведнасць запланаванага часу на іх выкананне і г.д.

Крытэрыямі адзнакі вынікаю самастойнай працы студэнта могуць з'яўляцца:

- узровень засваення студэнтам вучэбнага матэрыялу;
- уменне студэнта выкарыстоўваць тэарэтычныя веды пры выкананні практычных задач;
- абгрунтаванасць і выразнасць выкладу адказу;
- афармленне матэрыялу ў адпаведнасці з патрабаваннямі стандартаў;
- сфарміраваны ўменні і навыкі ў адпаведнасці з мэтамі і задачамі вывучэння дысцыпліны.

Самастойная работа студэнтаў можа быць паспяховай толькі ў выпадку яе правільнай арганізацыі, неабходнага метадычнага суправаджэння, дзейснага кантролю, абавязковай сістэматызацыі, а пры неабходнасці і карэкціроўкі ведаў, атрыманых студэнтамі самастойна.

Важным змястоўным элементам самастойнай работы з'яўляецца работа студэнтаў над памылкамі, дапушчанымі пры выкананні запланаванай работы. Выкладчык толькі падкрэслівае словы і выразы, у якіх назіраецца памылковае напісанне ці ўжыванне, даючы студэнту магчымасць разабрацца з імі самастойна, г.зн. зрабіць гэтыя недахопы аб'ектамі свядомай мэтанакіраванай работы.

ПЕРАЛІК СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ, ЯКІЯ ВЫКАРЫСТОЎВАЮЦА ПРЫ ВЫВУЧЭННІ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ “БЕЛАРУСКАЯ ЛІНГВАКУЛЬТУРАЛОГІЯ”

Для атрымання аб’ектыўнай інфармацыі аб ўзроўні паспяховасці студэнтаў мэтазгодна сістэматычна выкарыстоўваць розныя віды кантролю, сярод якіх: апераджальны, бягучы, тэматычны, прамежкавы і выніковы. Кожны з відаў кантролю ўжываецца на пэўным этапе навучання і выконвае ў педагагічным працэсе адну з функцый: стымулюючую, навучальную, дыягнастычную, выхаваўчую і інш.

Дыягностыка кампетэнцый па дысцыпліне можа мець розныя формы.

Вусны кантроль: фронтальнае, індывідуальнае, ушчыльненае (камбінаванае) апытванне на лекцыях і практычных занятках, калёквіумы, даклады на канферэнцыях, вусныя залікі.

Пісьмовы кантроль: кантрольныя апытанні, кантрольныя работы, пісьмовыя работы, рэфераты, пісьмовыя залікі.

Тэставы кантроль: падбор каротках адказаў у адпаведнасці з заданнямі.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

Назва вучэбнай дысцыпліны, з якой паграбуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы ўстанавы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, што распрацавала вучэбную праграму
Сучасная беларуская літаратурная мова	Беларускага мовазнаўства	Дубліраванне вучэбнага матэрыялу і неістотныя супярэчнасці паміж праграмамі ліквідаваны на этапе распрацоўкі вучэбных праграм.	Праатакол № 8 ад 23.03. 2018 г.
Гісторыя беларускай мовы	Беларускага мовазнаўства	Дубліраванне вучэбнага матэрыялу і неістотныя супярэчнасці паміж праграмамі ліквідаваны на этапе распрацоўкі вучэбных праграм.	Праатакол № 8 ад 23.03. 2018 г.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ